

Пише: Џефри Сакс
четвртак, 25 јун 2026 12:57

Његово име некада је било синоним за шок терапију. Крајем осамдесетих и почетком деведесетих спроводио је званичну америчку економску политику за земље у развоју, саветовао је разне владе, од Латинске Америке до Европе. У америчким медијима данас га ретко има, а и када га има, описују га увредљиво, као „Путиновог корисног идиота“. Упркос томе, он је један од најгласнијих критичара америчке спољне политике. У новијој историји тешко да има веће економске звезде од њега.

У интервју за Око, Џефри Сакс, професор на Колумбија универзитету, један од најпознатијих економиста света, одговарао је на питања колико се променио он, колико свет, а колико Србија у последње четири деценије откако је на сцени.

АНИЦА ТЕЛЕСКОВИЋ: Прво питање ћу позајмити од колегинице из „Економиста“, која је питала Кристин Лагард, председницу Европске централне банке: „Помозите ми да разумем овај луди свет.“ Дакле, професоре Сакс, помозите ми да разумем овај луди свет.

ЏЕФРИ САКС: Нажалост, недовољно људи размишља трезвено. Много је емоција. Има и страха. Тренутно има много тога погрешног у нашем начину размишљања. То води до

Пише: Џефри Сакс
четвртак, 25 јун 2026 12:57

сукоба, до ратова, до веома лоших стратегија различитих земаља. Своју земљу, Сједињене Државе, ставио бих близу врха листе. Зато морамо да се саберемо и да разумемо актуелну реалност света. Живимо у мултиполарном свету. Требало би да сарађујемо. Требало би да будемо међусобно повезани. Не би требало да будемо у свим овим сукобима.

Последњи рат између Израела, Америке и Ирана описали сте као глуп. Какав је мир који имамо сада?

Мислим да је Нетанјаху, који није међу мојим омиљеним личностима, наговорио Трампа на апсолутно неуспешну, глупу и незакониту акцију покушаја рушења иранске владе

Понекад то називамо рат по избору, што значи да идете у рат иако за тим нема потребе. Ја ово називам ратом из хира, јер су помислили: „У реду, зашто да не? Ићи ћемо у рат.“ Мислим да је Нетанјаху, који није међу мојим омиљеним личностима, наговорио Трампа на апсолутно неуспешну, глупу и незакониту акцију покушаја рушења иранске владе. Рекли су: убићемо им вође, а онда ћемо ми водити земљу. Какво је то сулудо размишљање? Дакле, убили су иранске вође 28. фебруара, па су мислили да ће већ следећег дана они бити ти који ће водити земљу. Наравно, то се није догодило. Иран је узвратио. Показао је да може да се бори против Сједињених Држава, да може да узврати. То је брзо довело до пат-позиције. Месецима су у ћорсокаку, али цео свет пати због тога јер је глобални енергетски систем угушен.

Ово сада је невероватно крчки мир, јер је Израел одлучан да сруши иранску владу, а он има велику моћ лобирања у Сједињеним Државама. Сви израелски лобисти тамо говоре: немојте да склапате мир, требало би да продужите рат. Наравно, то није засновано на војној стратегији, Трамп је то схватио. Али Израел ће провоцирати. Чак и данас су настављене борбе у Либану.

Ово сада је невероватно крчки мир, јер је Израел одлучан да сруши иранску владу, а он има велику моћ лобирања у Сједињеним Државама. Сви израелски лобисти тамо говоре: немојте да склапате мир, требало би да продужите рат. Наравно, то није засновано на војној стратегији, Трамп је то схватио. Али Израел ће провоцирати. Чак и данас су настављене борбе у Либану. Израел није заинтересован за мир, жао ми је што то морам

Пише: Џефри Сакс
четвртак, 25 јун 2026 12:57

да кажем. Заинтересован је за доминацију над другим земљама региона. А питање за Сједињене Државе јесте да ли имају довољно зрелости да као џиновска суперсила кажу Израелу: „Нећемо водити ваше ратове јер су смешни.“ То је оно што Сједињене Државе треба да кажу Израелу.

Кристин Лагард, коју сам споменула, сматра да су ризици ове енергетске кризе потцњени. Да ли се слажете?

Ако мир и потраје, болне последице због онога што се догодило на неки начин ће се осећати чак и у годинама које долазе. Енергетски систем се неће тек тако вратити на пређашње стање. Али можемо избећи најгоре. Разлог зашто је Трамп баш сада желео да склопи мир, а очигледно је су САД желеле овај прекид ватре, био је тај што су, када је Ормуски мореуз био затворен због напада који су предводиле САД, водеће земље света трошиле своје резерве нафте. Није дошло до потпуног и наглог колапса зато што су имале резерве у складиштима, али те резерве су се празниле и падале све ниже. Трамп је то пратио свакодневно. Коначно, морали су некако да зауставе рат. У супротном, дошло би до економске катастрофе првог реда.

Доналд Трамп на Самиту Г7

Колико је велики овај нафтни шок? Да ли је сличан оном из 1973. године? Нафтни шок седамдесетих увео је свет у инфлацију, дужничку кризу и банкроте. Да ли се историја сада понавља?

Први нафтни шок је трајао дуже и имао је огроман ефекат. Такође, свет тада није знао како да се носи са тим, а замена за снабдевање из других земаља тада није била тако лако доступна. Данас, ако мир потраје, ефекат ће бити слабији. Да је рат ескалирао, то је могло да има много веће последице. Трамп је макар толико разумео – уплео се у неуспели рат и на неки начин је морао да се извуче. Да је рат ескалирао, било би горе него онда, зато што је 1973-74. године бојкот продаје нафте Западу била политичка одлука, а сада би дошло до физичког уништење нафтних поља, цевовода и лука. То се, хвала Богу, није десило. Заиста је важно да овај мир потраје. Веома је важно да, када Израел провоцира, што ће сигурно учинити, цео свет каже: престани сада пре него што направиш већу штету.

Шта мале земље попут Србије треба да раде како би заштитиле своје становништво? Ми смо увозници енергената.

Исто важи и за рат у Украјини, још један бескорисни рат за чије окончање постоји очигледно решење – неутралност Украјине и заустављање ширења НАТО-а. Тада ће се рат завршити

Пре свега, Србија преко свог председника мора да настави оно што ради, а то је да уз помоћ дипломатије каже да нам је потребан мир. Проблеме нећете решавати војно. Неопходна је отворена дискусија. Исто важи и за рат у Украјини, још један бескорисни рат за чије окончање постоји очигледно решење – неутралност Украјине и заустављање ширења НАТО-а. Тада ће се рат завршити. Али потребни су нам паметни лидери да кажу Бриселу или Вашингтону или Тел Авиву: престаните да провоцирате како бисмо могли да се вратимо миру. Наравно, свака земља, Србија или било која друга земља, мора да маневрише како би се уверила да може да преживи ако веће земље праве пометњу.

Веома сте критични према америчким санкцијама. Српска национална нафтна компанија, НИС, тренутно је под америчким санкцијама. Шта Србија треба да уради како би решила тај проблем?

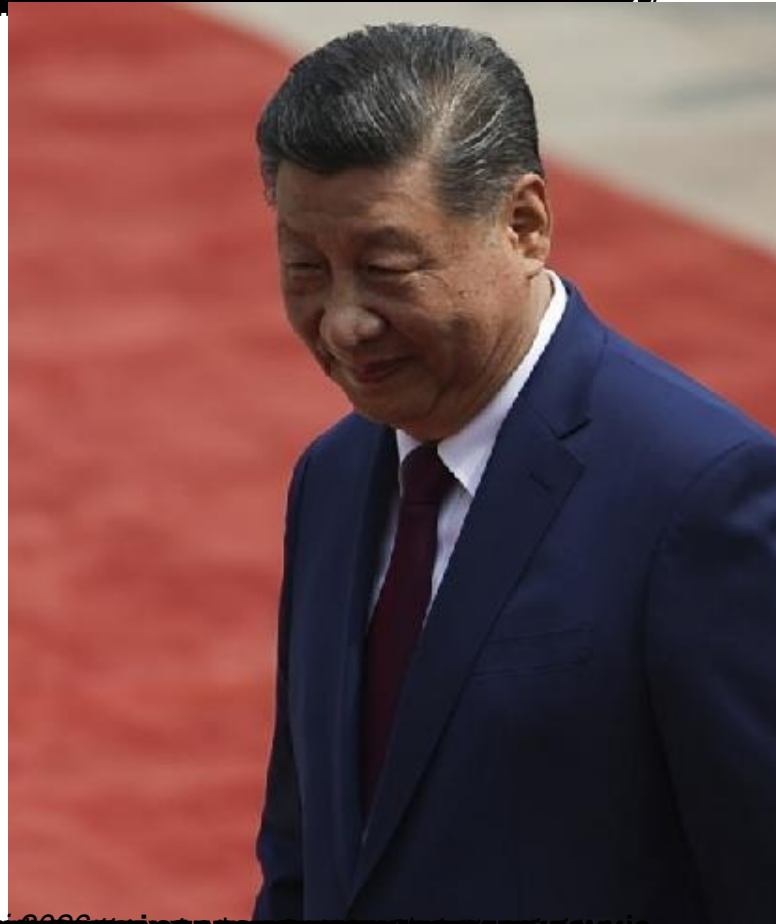
Сматрам да су америчке санкције напосто незаконите. Законите санкције значе да су се УН, у Савету безбедности, сложиле око пакета санкција. Рекао бих и да једна земља не може, или не би требало, да малтретира друге земље. Сједињене Државе не би требало да буду у позицији да кажу Србији да не може да сарађује са Русијом. То је сулудо

Сматрам да су америчке санкције напосто незаконите. Законите санкције значе да су се УН, у Савету безбедности, сложиле око пакета санкција. Рекао бих и да једна земља не може, или не би требало, да малтретира друге земље. Сједињене Државе не би требало да буду у позицији да кажу Србији да не може да сарађује са Русијом. То је сулудо. Зашто то сада тако функционише? Функционише због притиска америчког долара. Знате, колико год неправедне биле америчке санкције, ако нека друга земља покуша да их заобиђе, САД ће блокирати њене банке и угрозити њену економију. Тако САД имају извесну практичну моћ над другим земљама да спроводе оно што је иначе незаконито са међународне тачке гледишта.

Америчка администрација сматра да је национализација решење. Ако је НИС наш национални интерес, да ли је национализација опција? Да ли треба потпуно истиснути Русе из компаније?

Не верујем у то да Сједињене Државе треба да диктирају услове било којег споразума.

Пише: Џефри Сакс
четвртак, 25 јун 2026 12:57

© 2026 The Brookings Institution. All rights reserved. This article is published in the Brookings Institution's *Foreign Affairs* magazine. For more information, visit www.brookings.edu.

Пише: Џефри Сакс
четвртак, 25 јун 2026 12:57

ЕРАМАХИМ ШИПЕНКОВ

Пише: Џефри Сакс
четвртак, 25 јун 2026 12:57

Пише: Џефри Сакс
четвртак, 25 јун 2026 12:57

EPADIMATININ/

ОКО

Џефри САКС
професор на Колумбија универзитету

(PTC)